

SŁUCH FONEMATYCZNY

Słuch fonematyczny to umiejętność rozróżniania najmniejszych elementów mowy - tzn. fonemów. Oznacza to, że dziecko może wyodrębnić z potoku mowy zdania, w zdaniach - wyrazy, w wyrazach - sylaby, w sylabach - głoski, a także uchwycić kolejność głosek w wyrazie. Jest podstawowym elementem prawidłowego rozwoju mowy oraz umiejętności czytania i pisania. Jego rozwój powinien zakończyć się wraz z ukończeniem rozwoju mowy dziecka (ok 5 - 7 rok życia). Zaburzenia słuchu fonematycznego mogą być przyczyną trudności w:

- rozumieniu złożonych instrukcji i poleceń słownych,
- zapamiętywaniu i powtarzaniu trudnych wyrazów i dłuższych zdań,
- tworzeniu opowiadań,
- rozróżnianiu wyrazów „podobnych brzmieniowo”.

Przy zaburzonym słuchu fonematycznym najczęściej obserwuje się następujące błędy:

w wypowiedaniu się:

- mały zasób słów, niegramatyczne wypowiedanie się;

- trudności w budowaniu zdań,
- częste wady wymowy;
- skracanie długości wyrazów.

w czytaniu:

- długo utrzymujące się literowanie utrudniające syntezę sylabową i wyrazową;
- niewłaściwa intonacja czytanych treści;
- błędy w czytaniu: przekręcenia wyrazów, pomijanie lub dodawanie innych podobnie brzmiących i zgadywanie;
- trudności w zrozumieniu przeczytanej treści wynikające z błędów w czytaniu,
- mylenie znaczenia wyrazów o podobnym brzmieniu;
- bardzo wolne tempo czytania.

w pisaniu:

- zniekształcenia pisowni, niekiedy "zlepki liter";
- mylenie liter np.: b-p, d-t, g-k, z-s, dz-c, sz-s;
- trudności w pisaniu wyrazów ze zmiękczeniami, dwuznakami, z głoskami tracącymi dźwięczność;

- nieprawidłowe różnicowanie głosek: i-j, samogłosek a, e w zestawieniu z dźwiękami on, om, en, em;
- trudności w analizie zdań na wyrazy, wyrazów na sylaby i głoski; - - łącznie przyimków z rzeczownikami ("wklasie");
- opuszczanie końcówek i cząstek wyrazów;
- "gubienie" liter, zwłaszcza samogłosek, przestawianie ich kolejności;
- przestawianie szyku dyktowanych wyrazów, skreślenia i poprawki; - brak znaków interpunkcyjnych lub ich niewłaściwe stosowanie;
- niski poziom prac pisemnych w porównaniu z wypowiedziami ustnymi;
- trudności we wszystkich rodzajach pisania: ze słuchu, z pamięci i w przepisywaniu;
- wolne tempo pisania.

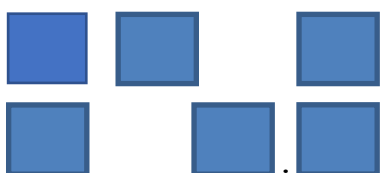
inne trudności:

- trudności w nauce języków obcych;
- kłopoty w uczeniu się pamięciowym: wiersze, ciągi słowne: dni tygodnia, miesiące, tabliczka mnożenia;
- trudności w nauce gramatyki;
- nie rozumienie dłuższych wypowiedzi słownych i poleceń nauczyciela, instrukcji;
- gorsza pamięć słuchowa;

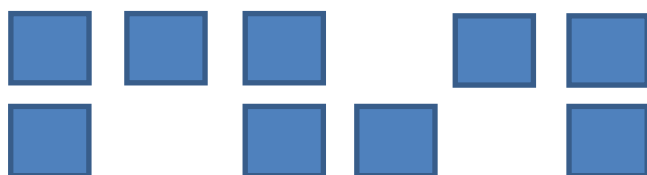

Przykłady ćwiczeń:

- odtwarzanie struktur dźwiękowych („rytmu”) na podstawie układów przestrzennych - wystukiwanie ułożonego rytmu.

- rozpoznawanie układu przestrzennego odpowiadającego wystukaniemu „rytmowi” (stukamy wybrany rytm, dziecko ma wskazać który to szereg. Rozpoczynamy ćwiczenie od układów łatwiejszych i stopniowo wprowadzamy bardziej złożone).

- rozpoznawanie „rytmu” (dziecko ma przed sobą tylko jeden układ klocków. Wystukujemy różne rytmy. Dziecko ma rozpoznać, który układ jest odtwarzany).

- rozpoznawanie przedmiotów na podstawie barwy dźwięku (przygotowujemy zestaw przedmiotów codziennego użytku, np.: szklankę, kubek, garnek, klocki drewniane, pęk kluczy itp. Dziecko obserwuje przedmioty, w które będziemy uderzać drewnianą pałeczką, oraz stara się zapamiętać jakie dźwięki wydają. Następnie dziecko mając zamknięte oczy rozpoznaje, o które przedmioty uderzamy ponownie pałeczką).

Inne ćwiczenia rozwijające spostrzegawczość słuchową i słuch fonematyczny

- rozpoznawanie piosenek po melodii, rytmie,
- zagadki słuchowe,
- odtwarzanie rodzaju i ilości usłyszanych dźwięków,
- lokalizowanie źródła dźwięków,
- **nauka wierszy, piosenek, rymowanek,**

- wyodrębnianie głoski na początku wyrazu,
- wyodrębnianie ostatniej głoski w wyrazie,
- wyodrębnianie głoski w środku wyrazu.
- wyodrębnianie wszystkich głosek w wyrazie,
- podział na sylaby,
- stosowanie wyliczanek sylabowych w grach dziecięcych,
- rebusy sylabowo - obrazkowe,
- wyróżnienie wyrazów w zdaniu,
- wyróżnianie sylab w wyrazie, najlepiej za pomocą klaskania
- układanie zdań przez dziecko
- wyszukiwanie rymujących się wyrazów,
- dobieranie w pary wyrazów, które różnią się tylko jedną głoską (koza-kosa, mama-dama, tata-data, pije-bije, Ala-Ola).
- podkreślanie czerwoną kredką wyrazów, które "syczą", a niebieską, tych, które "szumią" (sok, puszka, szachy, postój, proszek, ser)

Ćwiczenia artykulacyjno-słuchowe:

- powtarzanie wyrazów dźwiękonaśladowczych
- rozwiązywanie zagadek,
- słuchanie wierszyków, rymowanek i ich powtarzanie

-„złośliwe echo” (zabawa w parze rodzic - dziecko; opiekun podaje przymiotniki, zadaniem dziecka będzie odpowiadanie wyrazem o znaczeniu przeciwnym, np. czarny -biały, słodki -gorzki, mały -duży, dobry -zły, itp.)

Pozycje zawierające ćwiczenia rozwijające słuch fonematyczny:

1. Anna Szczepańska „Detektyw słuchowy”.
2. Małgorzata Podleśna „Gumowe ucho”.
3. Małgorzata Hryniewicz-Czarnecka “Wyteż słuch”.
4. Elżbieta Szymankiewicz „Dyslektyczne ucho. Zeszyt ćwiczeń stymulujących rozwój percepcji słuchowej nie tylko dla uczniów z dysleksją”, „Dyslektyczne ucho. Książka dla nauczyciela”.
5. „Wszystko słyszę! Ćwiczenia usprawniające percepcję słuchową” (praca zbiorowa).